

Nov. 9.

Du. 1/2 5-kor Kádárnál, ~~147~~ múlt öt perccel, amikor
~~kijötték tőlük~~ A várokszobájában Szinnyei Merse kép: a Pipacsok.
 Ugyanaz, mint otthon, másolatban.

Kijön elé a külső terebe, Bent narancsszörpöt hoz be
 Joli, Koccint:

- Lehet vele koccintani, van benne három csepp konyak.
- Na, miről akar beszélgetni, megkaptam a levelét, nem
 hiszem, hogy én vagyok a legilletékesebb. S ne haragudjon,
 nem készültem fel.

~~De~~ Adom az általam feldolgozott kérdéseket. Ő: - Hát
 ez nagyjából a cikke vonala. Cikkével egyetérttek: helyes a
 vonala. Az első rész kissé elvont és bonyolult, de a második
 rész, az már egyszerűbb és helyes.

- Nézze, nehéz ennek a forradalmiságnak a kérdése.
 Én ilyen nehéz kérdésekkor azt szoktam, hogy leegyszerűsíttem.
 Minden dolgot le lehet és kell egyszerűsíteni bizonyos szituá-
 ciókban. Ha az ember igazán meg akar érteni valamit, akkor
 le kell tudnia egyszerűsíteni is.

- Ha magamat vizsgálom: én sohase akartam forradalmár
 lenni. S még ma sem tartom magam annak. S ha vizsgálom önma-
 gam, nem tudok mást mondani, csak azt: érdekből lettem, ami
 lettem. Az utam nem valami magasztos ~~sz~~ eszmék döntötték el.
 Volt egy anyám, akit nagyon szerettem. Volt egy hét évvel fia-
 talabb öcsém, azt is szerettem. S valahogy már egész fiatalon
 úgy adódott, hogy én lettem a családfenntartó. S azt ~~szerettem~~ ^{akartam}
~~volna~~, hogy jobban éljenek azok, akiket szeretek, ^{arra törek-} ~~akartam~~
^{kedtem} ~~tem volna~~, hogy jobban éljek én is, s közben meg szerettem
 volna maradni becsületes embernek. Nem akartam, hogy talp-

nyalóként éljek jobban, nem akartam, hogy lopásból vagy csalásból, s így rájöttem, hogy csak a többi munkástársammal együtt változtathatok a sorsomon. Csak úgy élhetek jobban becsületes emberként, ha velük együtt próbálom meg azt. Így kerültem be a mozgalomba. Aztán vitt előre a dolgok logikája. Mikor felvetődött, hogy belépjek az illegális pártba, megmondom őszintén, nem volt könnyű dolog. Egy évig gondolkodtam. De aztán beléptem, s ezt aztán egy életre szólóan.

Itt valahogy belsőleg fűtött lett a szava, érződött, hogy ezt érzi nagyon lényegesnek: ha tesz valamit, úgy tegye, hogy egy életre szóljon.

- Aztán tudja, a forradalmárnak nagyon sok fajtája van. Van polgári forradalmár, kispolgári forradalmár, anarchista forradalmár, s van kommunista forradalmár. S hogy ki a forradalmár: ez attól is függ, milyen normákat állítunk ehhez. Az illegalitás magas normákat állított. Ott az életveszély fenyegetése volt, ezt kevesen vállalták, így kevesen is voltunk. Ma ezek a normák alacsonyabbak, ma a normák mások.

- Maga beszél a közelre nézésről. Ez jó. De minden egy meghatározott időhöz van kötve. Ötvenhat után "lazítanunk" kellett, kevésbé szigorúvá tenni a normákat. 56 előtt egy csomó becsületes ember dolgozott éjt nappallá téve, mert azok voltak a normák. Norma volt az; csak akkor vagy forradalmár, ha nem sietsz haza a családotához, ha minden idődet a pártnak szentelled. Ezek a normák hamis ^{ak} normák voltak. S lekispolgározták azt, aki ezeknek ~~a normáknak~~ nem vetette alá magát.

- Emlékszem, mikor én bekerültem a mozgalomba, akkor is sokfajta ember volt közöttünk és sokfajta norma volt. Emlékszem, voltak akik azt mondták, forradalmár az, akinek a

családjánál, mindennél fontosabb a párt, aki a családját el tudja hagyni miatta. Én akkor megjegyeztem: így én kispolgár vagyok, mert bizony én szeretem a magam családját. Aztán voltak, akik azt mondták: a forradalmárnak nem szabad cigarettáznia. Erre én azt mondtam, akkor bizony a munkáosztályt 120 évbe telik, míg a forradalom mellé állítjuk, ha ennyi idő alatt le tudjuk beszélni a dohányzásról valamennyit. Meg aztán voltak olyanok is, akik csak szexuális nyugtalanságból jöttek a mozgalomba. Ezeknek mindenki kispolgár volt, aki nem akart szabadon lefeküdni akárkivel. Ezeknek mondtam én, mikor egyszer azt mondták nekem is, hogy te nem vagy forradalmár: én proletárforradalmár vagyok s nem szexuálforradalmár.

- Látja, a normák mindig nagyon különbözőek. S nem egyszer rosszak is. S ilyen hamis normák voltak 56 előtt is. A vas, mikor elhajlik, akkor helyre kell kalapálni, s ilyenkor a másik oldalról kell verni, hogy egyenesbe jöjjön. Valahogy úgy tettünk mi is. Szándékosan kiengedés kellett. Meg kellett engedni az embereknek, hogy fellélegezzenek, hogy érezzék ~~át~~ ^{át}, nem bűn az, ha az ember kommunista, s mégis szeret kártyázni, jól érzi magát társaságban. Nem bűn az, ha egy kommunista siet haza, mert szeret együtt lenni a családjával. Mondják sokszor nekünk, hogy alacsonyra szabtuk a normákat. Lehet, mondjuk mi, de ez szükségszerű. Ez nálunk elkerülhetetlen volt. Ötvenhat tanulságai**ból** ez következett.

- Mert ez az ötvenhat nagyon nagy meggondolkodtató kellett hogy legyen számunkra. Tudja, hogy én sokmindenen

mentem keresztül. A Horthy korszakban is. Később is, Rákosiék alatt. De a legnehezebb számomra 56 volt. Akkor éreztem magam legrosszabbul lelkiileg. Mert akkor valahogy a saját munkánk volt mérlegre téve.

- S hogy állunk ma ezzel, hogy forradalmár. Nem azonos ez a kommunistaival. Hatszázezren vagyunk. Tudja, kevesebb jobb lenne. Nem mind kommunista az sem, ki a pártban van. De nagyon nehéz ma különböztetni a között, ki az, aki az élcsapathoz csatlakozott, s ki az, aki a hatalmon lévő párthoz. Mert ma ez a kettő vagyunk egyszerre: élcsapat és hatalmon lévő párt. S mind a kettőhöz egyszerre jönnek. Ezért nem normális dolog az, hogy az értelmiségi fiatalok közt mindenki KISZ-tag, a munkásoknak, parasztoknak nem érdekük, hogy a hatalmon lévő párthoz jöjjenek, ott kevés a KISZ-tag és kevés a párttag. Az értelmiségnél, az alkalmazotti rétegnél viszont már karrier-lehetőség is az, ha a hatalmon lévő párthoz csatlakoznak. Ezt világosan kell látni. Jobb lenne, ha kevesebben lennének, de nem tudjuk, hogy csináljuk. De legalább még nem vagyunk kilencszázezren.

- Én mindig ellene voltam annak, hogy a kommunistákról azt mondjuk, az valami különleges ember. Olyan, mint a többi, de talán csak nagyobb, erősebb benne a vágy, az eltökéltség, hogy a társadalmi fejlődés előbbre viteléért dolgozzon, talán csak több benne az áldozatkészség és több a tudatosság. Ezek talán a forradalmár legfőbb vonásai: a társadalmi fejlődés előbbre viteléért való áldozatkész és tudatos harcosság. S aztán kell még néhány lényeges emberi tulajdonság.

- Mindenekelőtt kell az, hogy higgyen abban, amit mond. A tömegek mindig megérzik ezt. Mindig megérzik, azt hiszi-e valaki ténylegesen is, amit hirdet. S nem elég, hogy csak

hagyjen benne. [✓]Aszerint kell tudni élnie.

- Tudja, sokat gondolkozom, hogy ennek a mondásnak: vizet prédikál és bort iszik - legalább három különböző fokozata van. Van olyan ember, aki bort prédikál és bort iszik. Ennél azért már jobb az, aki ha bort iszik is, de legalább már vizet prédikál. Legjobb azonban az, ha vizet prédikál s vizet is iszik. S a kommunistának ilyennek kell lennie.

- Ezért tartjuk mi nagyon fontosnak, hogy a pártszervezetek ne csak küzdjenek az önzés, harácsolás ellen, hanem ők maguk is intaktak kell hogy maradjanak ettől. Mert eredményesen csak így küzdhetnek. A tömegek mindig megérzik azt, ha valaki nem úgy él, ahogy hirdeti, ~~vala~~ S nemcsak a pártszervekre áll ez, de az egyes kommunistára is. Azoknak is intaktaknak kell maradniok attól, ami ellen küzdenek. Az egyén is legyen mindig intakt.

- A forradalmiságról szólva nem lehet elfeledni, hogy a forradalomban nem lehet forradalmat csinálni. Az ellenforradalom lesz. Hiszen, hogy mi a forradalom, az pontosan meghatározott. Forradalom, ha egy osztályuralmat felváltja egy más, a történelmi fejlődésben előre mutató osztály a maga uralmával. S így mi ma forradalomban élünk. Aki ebben valamiféle külön forradalmat csinál, az csak hóbörög, avagy ellenforradalmat hajt végre.

- A mindenáron "forradalmárok" ezt nem értik meg. Nem értik meg azt, hogy forradalmárrá lenni, ezt nem akarni kell, ők mindenképp forradalmárok akarnak lenni. Ezekről félek legjobban. A türelmetlenek ártanak mindig legtöbbet az ügynek. Minden helyzetben ők a legveszélyesebbek. Figyelje meg, a munkásosztály mindig csak olyan célt tűz ki, ahol

van esély a győzelemre. Az nem szereti a kalandokat. A kispolgári forradalmárnak viszont mindig minden sürgős, minden gyorsan kell neki. Rákosiéknak is ez volt a hibája, ez volt mentalitásuk.

Közbevetésemre, hogy viszont a fiatalságra is ez a türelmetlenség jellemző.

- Az helyes. Ő legyen is türelmetlen. Ez a sajátsága. Ezért fiatal. Egyet kell velük megértetni, azt, hogy fiatalnak lenni, az nem valami különösebb érdem. Az nem érdem, ez csak egy állapot. Az idősebbeknek viszont ezt kell megérteniök: fiatalnak lenni: nem bűn.

- De visszatérve a forradalmiságra: a kommunista, a forradalmár nem valami különleges ember, csak szerencsés ember. Szerencsés, mert eljutott egy eszméig, s az tartalmassá tette egyéni életét. S az talán véletlen is, hogy az egyik eljutott ide, a másik nem. Talán csak véletlen az, hogy belőlem nem ~~W~~ söröket ivó, kocsmázó, kártyázó ember lett. Szerencsés ember voltam, hogy nem azzá, de kommunistává váltam, hogy bekerültem a mozgalomba. Szerencsének nevezem ezt, mert így lesz tartalmas az egyén élete.

- Szeretem idézni a ²patfai ember példáját. Tolna megye északi csücskében van ez a kis falu. Felkerestem ott a tsz-ben egy embert, akiről hallottam, hogy felakasztotta magát, mikor aláírta a tsz-belépést, s ma brigádvezető és jól érzi magát. 63 éves korában megtanult biciklizni, járja a határt, reggelente sorra jár, s zörgeti fel az embereket. Megkérdeztem tőle, mit kapott ő ezzel.

- Tudja, Kádár elvtárs - mondta -, olyat adott nekem ez a brigádvezetőség, amelyet korábban sohasem éreztem. Azelőtt soha nem éreztem, hogy a falunak szüksége van ~~ve~~ám.

Most azt érzem, hogy szükség van reám. - Ez nagyon nagy igazság. Az ember akkor boldog, ha feladata van, ha érzi azt, hogy szükség van reá.

- Sokat gondolkozom azon, hogy mi készíteti rá az embert, hogy noha természeti lény is - mert nemcsak társadalmi produktumok vagyunk, de legalább 5 százalékban természeti lények is - s mint ilyen, minden ember szereti az életet, ragaszkodik hozzá s aztán mégis ennek az életszeretnek a nevében eljut az élet feláldozásáig is. S szívesen feláldozza épp az életért a maga életét.

Elgondolkodott, nem fejezte be a gondolatot. De érződött, hogy az előbbi példa él benne tovább. Az életnél is fontosabb az, hogy szükségesnek, hasznosnak tudjuk magunkat. Megint a fiatalokra kerül vissza a szó.

- Nevelésre van szükségük. A fiatalok nagyon fogékonyak, kell nekik az okos, nevelő szó. Azt kellene megértetni velük, hogy az igazi forradalmiság az, ahol a meggyőződés tartós, ahol az hosszan megmarad. Az illegalitásba jöttek sokféle emberek. Voltak, akik mindenkinél hangosabbak voltak, mindenkinél külön forradalmárok, s aztán egyszer csak elmaradtak, soha többet nem láttuk őket. Ők voltak az átmenő forgalmú életetek. Az ilyen átmenőket, a hangoskodókat sohasem szerettem. S ma is ezek a legellenszenvesebbek előttem. Nem fellopbanás kell, hanem szívósság. S mindenekelőtt - s megismételte, mint az előbb - az kell, hogy az emberek higgyenek abban, amit mondanak, kell a hit, ha furcsa is ezt épp itt mondani, s kell az, hogy aszerint is éljen az ember, amit hirdet, mond.] - Valahogy nem azt kellene csinálni, hogy felállítjuk a követelményt, ilyennek kellene lenni a forradalmárnak, nem az ~~abstraktból~~ kellene kiindulni, abból kellene kiindulni: előre akarjuk vinni a társadalmat, hogy miképp azt mindig az adott helyzet határozza meg,

s ha becsületesen végezzük a magunk munkáját, akkor eljutunk ahhoz, amit forradalmiságnak lehet nevezni. Nem normákhoz kell igazítani az életet: becsületesen kell csupán élni, a becsületes élet belső logikája aztán elvisz valahová, lehet hogy a forradalmisághoz.

Közbevetem, hogy azért a fiataloknak eszmények kellenek, kell, hogy törjenek valamerre, ilyenek akarunk lenni. Megkértem, neki voltak-e ilyen eszményei! Elgondolkodott. S elkezdett ekkor az életéről beszélni.

- Nézze, én törvénytelen gyerek voltam. S ki voltam adva gyerekkoromba falura, nevelőszülőkhöz. Egy szegény napszámosember volt a nevelőapám, volt egy beteg felesége, nagyon nehezen éltek. De nagyon rendes ember volt. Tőle hallottam például néhány olyan dolgot, mit sohasem feledtem el. Ilyen volt pl. ez.: Ha ütnek, ne hagyd magad, akkor üss vissza, de te sohasem üss meg elsőként senkit. S ő mondta azt is: Gyengébbet megütni sohasem szabad. Látja, ezek a mondatok egy életre bennem maradtak.

- Aztán tudja, olyan kereső, nyugtalan fiatal voltam. Már inaskoromban, 16 éves koromban történt, hogy ~~valami~~ ~~maxim~~ nagy intenzitással kerestem ~~akármilyen~~ a helyem a világban, a társadalomban. Törvényhatósági választások voltak akkor Budapesten. S én kíváncsiságból, a helyem keresve, elmentem minden gyűlésre. Ott voltam minden párt ülésére a szociáldemokratákén, hallgattam Peyert, a demokratákén, hallgattam Rassayt, de meghallgattam Wolfot, Csilléryt is. Volt akkor egy idősebb segéd az üzemben. Megkérdeztem tőle: mi a különbség a szociáldemokraták és a demokraták közt? Ő rám nézett s azt mondta: Ha ilyen dolgok érdekelnek, várj meg, együtt megyünk el este munka után. Együtt mentünk el, s elmagyarázta azon az estén. Ettől az embertől sokat tanultam. /Mondta

a nevet is, Pöhl vagy ilyesmi volt, nem tudtam kivenni, ~~de~~ németesen csengett/.

- Aztán másfél évig rám jött: versenysakkozó lettem. S itt nyertem egy könyvet: Antihühning. Azt a könyvet akkor tíz hónapig olvastam. Nem is tudom, hányszor olvastam el. Dühös voltam, mert nem értettem, s nagyon meg akartam érteni. S végül tizedszeri vagy huszadszori olvasásra meg is értettem. S máig is ez a kedves olvasmányom.

- Aztán volt egy ember, aki később már a mozgalomban felsőbb kapcsolatom volt. Ez az Állam és forradalmat adta ide olvasni. S ki is kérdezett utólag belőle. Meg volt elégedve, mikor látta, hogy értettem. De ő magyarázta el: Ha elolvastál egy könyvet, akkor még nem tettél semmit. Akkor el kell gondolkodnod rajta, mit jelent ez ma, 1932-ben Magyarországon, mit kell cselekedni annak szellemében. Csak ha ezt is megtanultad, akkor tetted igazán magadévá. Akkor olvastad el valóban.

Megint elgondolkodott, majd így folytatja:

- Látja, kár hogy megszűnt ez a régi sejtrendszer, ez nagyon jó volt. Nem is tudom, hány órát sétáltam nálam idősebbekkel az utcán. Ezeknek a sétáknak köszönhetek talán legtöbbet. Aztán én sétáltam sokat nálam fiatalabbakkal. Ezek a séták, ezek az egymást kísérések, nagyon jók voltak. Kár, hogy már nincsenek, ~~valóban~~

- A múltból beszélve: ismertem Kilián Györgyöt. 11 éves koromban találkoztam vele. Az öccsével két éven át a polgárban egy osztályba jártunk. Egyfelé laktunk, így felmentem hozzájuk. Ott láttam a bátyját, de idősebb volt, ügyet se vetett ránk, mi ekkor még ilyen kicsik voltunk - mutatta a kezével -. - Később a KISZ-ben egy konferencián vett ^{em} részt

harmincadmagával. S ekkor az előadóban felismerte ^megint Kiliánt.

- Tudja, ezek mind olyan emberek voltak, akik úgy is éltek, ahogy beszéltek. Ilyen az igazi ember. Ma sem bírom azokat, akik pusztán azért rikoltanak egy nagyot, hogy még jobban feltűnjenek. S ilyen nagyot rikoltók, feltűnni akarók ma még sokan vannak.

- A fiatalok közt különösen fontos, hogy érezzék a hitet, s érezzék, hogy egy a szó és az élet. Minden fiatalnak van egy időszaka, mikor meg akarja váltani a világot. Ha ilyenkor megtaláljuk vele a kapcsolatot, akkor a mi emberünk lesz. Ha ilyenkor valami hamisat tapasztal a mi részünkről, akkor örökre elveszíthetjük.

- Kár, hogy ezzel sokan nem gondolnak nálunk. Volt egy ügy például, amely épp nemrégiben hozott dühbe. Egy fiatal pártfelvétele már a küszöbön állt. S akkor az utolsó pillanatban, mikor a fiú már ünneplőbe öltözött: jön a kerület döntése: betelt a keret. Ez az, amit nem szabad csinálni.

Megjegyzem, hogy ilyen bürokratizmussal nap mint nap találkoznak a fiatalok. A bürokratizmusra terelődik a szó.

- Ez nagyon nehéz és komoly probléma. A pártunk abból indult ki, lehetetlen, hogy egy ilyen testület, mint a PB, minden ügyet a gazdaságtól kezdve az ideológiáig át tudjon tekinteni. Ez a reformunk alapja. Kellenek az áttételek. S kell az ^{például} ~~ml.~~ az ideológiában is. A teória és a politika ~~ml.~~ ma már nem lehet ugyanaz a munka. Kellenek emberek, ~~in. ezek~~ ~~szóval~~ ~~akik~~ ~~csak~~ ~~teóriával~~ ~~foglalkoznak,~~ ~~mégpedig~~ ~~minden~~ ~~megkötés~~ ~~és~~ ~~előítélet~~ ~~nélkül~~ ~~teszik~~ ~~ezt.~~ Ezt mondtam Lukácsnak is. Arra kértem csupán, hogy ő is vegye számba a mi szempontjainkat a

nyilvánosságra hozatalban. S ő ezt meg is ígérte. - De visszatérve a munkamegosztáshoz. Ezt kellene csinálni minden területen. A hatalomra kerüléskor tán ezt nem vettük számba.

- Nehéz és hosszú lesz a bürokrácia megszüntetése. De ez nem jelenti azt, hogy nem lehet ilyen körülmények között dolgozni. Vannak emberek, akik jönnek, lemondanak valami tisztségről, mondván, ilyen körülmények között ők nem tudnak dolgozni. Mit érnek el ezzel? A problémák maradnak, ha ők elmennek is, csak az ő életük lesz könnyebb, de a problémák változatlanul megmaradnak. Minden körülmények között lehet dolgozni. S nemcsak lehet, kell is.

+ - Stez a munka az, ami értelmet ad. Az élet abból áll, hogy az ember dolgozik. Ujabban azt mondják, mint a Biblia, hogy büntetés a munka. Pedig az a megtartó erő. Amíg az ember feladatot lát, addig van értelme a létezésének. Valaki azt mondta: az eredmény is kell. Az talán csak másodlagos. Az se baj, ha ezt nem éljük meg. A fontos a munka, a feladat. A forradalmiság - ha van ilyen - az is csak munka, napszámosmunka, az még a hőskorszakban is.

Mégegyszer visszatért a forradalmisághoz.

- Úgy vagyunk ezzel, mint az egyszeri ember, aki egyszer csak hazamegy egy előadás után a feleségéhez: Tudod, asszony, mire jöttem rá, hogy én egész ~~életemben~~ eddigi életemben prózában beszéltem, s ezt eddig nem is tudtam. Nem lehet mesterségesen forradalmárrá válni. Egy eszmény kell, azért kell dolgozni. S a többi már nem fontos. Ő mindig azt írja a kérdőívébe: köztisztviselő. S Lenin is azt írta, újságíró. Még 1920-ban is. Az ember ne akarjon forradalmár lenni. Mondták neki, hogy Lenin éppúgy mint ő, szeretett

sakkozni és vadászni. De ha valaki szeret sakkozni és szeret vadászni, attól még nem lesz az.

~~Ma~~ Megkérdi tőlem: ~~Ma~~ga mit ír a kérdőívekre?²

- Tanár.

- Tanár, nincs is ennél szebb. Engem később az anyám nevelt. Itt fenn Pesten. A Wesselényi utca és az Akácfa utca sarkán volt egy polgári, odajártam. Volt ott néhány tanár, aki megtalálta a fiatalokkal a hangot. Sokat jelentett az. ¹- Jobban kellene valahogy megbecsülni a pedagógusokat, de ^{la} nagyon nehéz ~~ma~~. Egyszer egy pedagógus-találkozón, valami kitüntetés-osztás volt, rám is jött az őszinteségroham. S megmondtam ott az elvtársaknak: - Bármennyire szeretnénk is emelni jobban a pedagógusfizetést, valahogy nem megy. Mindenki inkább arra szavaz, akitől a holnapi termelés emelése függ. A pedagógusok munkáján pedig csak a húsz évvel későbbi termelés múlik. S az nem olyan sürgős.

Megjegyzem, hogy a pedagógusnak örök ~~elég~~ elégtétel: néhány ember hálás tekintete, kiknek adni tudott.

- Igen, ez ebben a pályában a ^{lép}pép. Nem is kell mindig az összessel foglalkozni, csak azzal a néhányval, akit erre alkalmasnak tartunk. S a fiatalság nagyon hálás a nevelő szóért. Mindenüvé követ, nincs náluk hálásabb, ragaszkodóbb együttes. Valamikor a VI. kerületi szociáldemokrata pártnál dolgoz^{tam}~~ok~~. Az ifjúsági munka volt ^{rám}abízva. Volt ott egy kis kommunista csoport^{am}~~ja~~ is. Ezekkel még ma is összejár. Jó látni őket, mennyire helytálltak mindig az idők során. Ma is ^{bizottul érzem magam}~~ott érzem magam közöttük~~ igazán otthon.

Itt megint a hivatásos forradalmárságra terelődik a szó:

- Nem szeretem, ha emberek, kik pártalkalmazottak, hivatásos forradalmároknak nevezik magukat. Engem kétszer akartak kiemelni, ilyené tenni. A harmincas években jönnek hozzám, hogy menjek Moszkvába, iskolába. ~~W~~ Erre én azt feleltem - Elvtársak, tudok én itthon is tanulni. Nekem ez a feladatom, hogy itt dolgozzak kommunistaként. Miért hagyjam el ezt a feladatot, mért tegyem meg, amit mások, hogy én is eltávozzak. ~~W~~ Aztán folyt a toborzás a spanyol harcokhoz. Megintcsak azt válaszoltam: - Miért menjek én Spanyolországba harcolni, a fasiszták ellen. Van itt, Magyarországon is elég fasiszta. Elég kimenni az utcára, s máris harcolhatok, s kockáztathatom az életemet is. - S ma is ezt tartom: az igazi kommunistának a maga helyén s nem másutt kell kommunistának lennie.

- x - x -

ott nála. Látom, hogy fáradt. *Húzza majd ülől már* Lényegében két és félórája beszél.
Még Mariról kérdez, anyámról, Kálmánról és a gyerekekről.
Aztán búcsúzik. Kikísér egész a könyvtárszobáig. *(34 + 34) múlt*
~~öt perccel mielőtt eltávoztam tőle. Ő még meg szerettem ezt az embert. Egyszerre ember, félénk, gátment vére dolgozni be a hádjába. lásos, s ugyanakkor ember, olyan, mint a természet maga, mintha annak logikája élne szavaiban. Sokat jelentett számomra ez a két és fél óra.~~

Neu uerelt, ka omk nita
- elutantsult m. 6564/2

2 velle müübitu elu
menegrij - pättu ronnij neno

by sefat ronna, nenede n
enede: nigen indelutut
halvaditkat il, nigen alalug
elut - talu jduugt - at ronnit nenen
- a kizelyer in a enludatloze
lēghenit terebi 2 nenedit as
- mint nigtat 1 n nēp valōis
oder a nentō 1 a nēp valōis
sōre -
- nōnōnō - lēt pidi a pūlētis

- Tiedva mindet, nient
nebanōn il, 10 rōnē adan
erit a nēll rōnēdōn nēpōn =
pūpōlet

- rōnōn tēmōnē: as rōnōn evē

- ~~nōn~~ rōnōn nēll rōnōn, rōnōn
elut tēbōn: nūllōnōn

ēpūttōdōdōn, lūttōtōn =
- enludat lētōn =
- a nēt ēnōnōn tēnēbōn

venōnē mōdōn kizōn

- nōn as ēnōn "illegatōn" nēpōn
ōn nēll 3 tēbōn. A nēll lētōn as nēll
14

inémé volt: a megjelenés drágán
- Bernáth festmény: mihosza rajzolat
vör
- a mű

*
Képeket a mindenkori formaképzés
- azt a lezáró egészet képezni kell kezdve
a további boldokolás?

MTA KÖNYVTÁR ÉS
INFORMÁCIÓS KÖZPONT

Heltas hättning, Heltas
 bitalen vänta skiljakt
 ett i politiskt. Bitalen
 a socialisera tändning
 uppgiften, i bitalen
 a Heltas näpser, a
 Lärutäkte ett erbjuda
 a myser näpser -
 Wen idealitälpe
 as erbjuda. Tuden
 len Lärutäkte erbjuda i)
 erbjuda put, ant erbjuda
 erbjuda mordit i ut)
 mest Aktalen tere = erbjuda -
 Lärutäkte beritt. Heltas bitil
 Heltas Valeritör 56 = ut)
 Heltas (mest Heltas

re egy leendőjének meglátása =
 vagy valamilyen hálójában)
 Bizni kell a nevelés,
 bizni, és az így. érteni
 a gondot az az így
 adni méltó, ahol valamilyen
 munkát azt valamilyen helyre.
 Akkor nem hittem méltó-
 tiszta embernek, hanem valamilyen
 a valamilyen. Akkor az a
 út vezet az eszre.
 a mint ember, tudom
 hogy az volt az a politika
 határozat. Az a
 határozat politikai
 a legyen. Nem bizni
 a nevelés nem bizni
 az embernek. Mely a

nepti eluze. Yea mōmōndat
vund at epimigtoni,
mūdy ar put endu
ut vālent epier, mōr
art lēndertem: Lī at
lēbēnēye. Nēvētā arput
ar zala mōi mēziga-
rētst vōvett m. Lē
a gēndēn i līj pōdta
eluh-lēttā ar epimigtoni.
il at abēndēn.